

Tallinna õpilaste kodukeel

Ülle Rannut, Mart Rannut
Tallinna Ülikool

Mis keeli Tallinna koolide õpilased kasutavad ja kus on nende etnilised juured? Millistel keelteil on lootus säilida järgmise põlvkonna kasutuses? Millised keeled on kõige soositumad?

Kodukeeleandmestu on oluline instrument hariduskorralduse ja -poliitika jaoks, kuna see võimaldab paremini korraldada kodukeele õpet ning määratleda selle ulatust ja tingimusi. Esiteks puudutab see lapse keelelisi inimõigusi ja teisi rahvusvahelise õiguse dokumente, millest Eesti ELi liikmena haridussüsteemi kavandamisel lähtub; teiseks positiivse minapildi kujundamine, mis on vajalik heade õpitulemuste saavutamiseks. Õpilase keele ja kultuuri väärtustamisega loome hea aluse õpilase positiivse suhtumise kujunemisele endasse ning sihtkeelde ja kultuuri. Kolmas põhjus peitub selles, et lapse esimese keele arengutase hakkab mõjutama teise keele omandamist. Kodukeele unarusse jätmise pärssib ka tema sihtkeele oskuse arengut.

Kodukeele uuringust

Tallinna õpilaste kodukeele uuringu (HTMi tellimusel, rahvusvahelise uuringu „Multilingual Cities Project“ raames) eesmärk oli selgitada välja Tallinna kooliõpilaste keele- ja haridusvajadused, et keelte õpetamist paremini kavandada. Uuring moodustab ühe osa rahvusvahelisest koostööprojektist eesmärgiga koguda ja analüüsida kolme Balti riigi pealinna Tallinna, Riia ja Vilniuse põhikooliõpilaste kodukeele kohta käivaid andmeid ning võrrelda neid teiste Euroopa linnade (Göteborg, Hamburg, Haag, Brüssel, Lyon ja Madrid) põhikooliõpilaste immigrant- ja vähemuskeelte uuringute tulemustega (vt 1).

Sihtrühm oli Tallinna 2.–5. klassi õpilased. Uurimus viidi läbi 35 eesti ja 20 vene õppekeele koolis, mis hõlmas 73% eesti ja 79% vene koolide õpilastest kõikides linnaosades. Sooliselt jagunes anketeeritud rühm enam-vähem võrdsest, vastavuses kogu sihtrühma jaotusega: 4161 tüdrukut ja 4054 poissi.

Küsimustiku koostamisel lähtuti suurte migratsioonivoogude või vähemusrühmadega maade ulatuslike populatsiooniuuringute kogemuste hindamisest ja võrdlemisel saadud tulemustest. Sellega kogutakse teavet õpilase kooli, klassi, soo ning tema ja ta vanemate päritoluma kohta, samuti kodukeele kasutuse ja keeleoskuse kohta sama ja eelneva põlvkonna raames (suhtluskeel vanavanematega). Keelerepertuaar kaardistatakse ka väljaspool kodu: lisaks suhtlusele ema, isa, vendade-õdedega ka parimate sõpradega, määratletakse keeledominatsioon (kui ulatuslikult on kodukeel kasutuse ulatuselt õpilase esimene keel), keele-eelistus (kui ulatuslikult eelistatakse kodukeelt) ja keelepädevus (õpilase kodukeelest arusaamise/kõnelemise/kirjutamise/lugemise ulatus) ning fikseeritakse koolis ja mujal õpitavad keeled ning keeled, mida õpilased soovivad veel õppida. Selle andmebaasi abil konstrueeritakse iga keelerühma jaoks eraldi (pseudo)kestusprofiil, põlvkondadevaheline keele ülekande- ja jätkusuutlikkusindeks ning keele elujõulisusindeks (1, lk 125–128). Lisaks eritletakse kooli keeleprofiil, mis annab teavet keelte omandamise kohta koolis ja väljaspool ning vajaduse kohta mingit keelt õpetada. Lõppeesmärk on panna need andmed keeltevahelisse ja rahvusvahelisse perspektiivi.

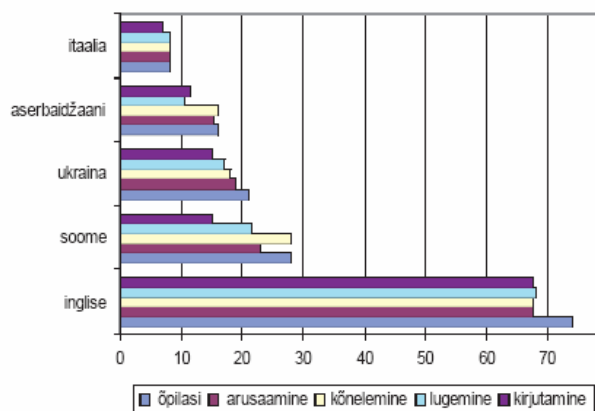
Õpilaste sünnimaad

Statistikaameti andmetel oli aastal 2000 Eestis 187 115 õpilast vanuses 5–14, kellest 4167 sündinud väljaspool Eestit. Õpilased on pärit 45 maalt: mujalt Euroopast (2654), Aasiast (276), Ameerikast (40), Aafrikast (3) ja Okeaanias (1). Käesoleva uurimuse tulemuste põhjal pärinevad Tallinna 2.–5. klassi õpilased 28 ning nende vanemad 52 riigist.

97% õpilastest, 83% emadest ning 81% isadest on sündinud Eestis. Seega moodustavad põhiosa Eestis sündinud lapsed ja lapsevanemad.

Immigratsioon ei ole Eestis probleem: Rootsiga võrreldes on siin sündinud laste osakaal enam-vähem sama, mujal sündinud lapsevanemaid on Rootsis isegi rohkem. Eestis moodustavad mujal sündinud emad 17% ja isad 19%, aga Rootsis 34%. Eestist väljaspool sündinud isad on 2,6% rohkem kui emasad, Rootsis oli see erinevus 2% (vt 2). Seega kipuvad Rootsi ja Eesti naised väljastpoolt kodumaad elukaaslasid leidma rohkem kui mehed. Varasemate andmetega võrreldes torkab selles vanuserühmas juba silma õpilaste arv, kes on sündinud teistes ELi maades või mujal maailmas peale endise NSV Liidu.

Kuid laste sünnimaa väljaspool Eestit ei pruugi tähendada veel mõnda muud kodukeelt peale eesti keele. Laste sünniriik võib olla seotud vanemate ajutise töökohaga välismaal või kakskeelse perekonnaga, kus üks vanem on pärit õpilase sünniriigist. Samas võivad väljaspool Eestit sündinud ja Eestisse sisenenud lapsevanemate lapsed olla Eestis sündinud, mis ei näita samuti veel kodukeelt. Ka Eestis sündinud lapsevanemad võivad olla säilitanud oma päritoluma keele. Näiteks 20 õpilase isa ja 12 õpilase ema sünniriik on Saksamaa, kuid kõik need on kakskeelsed perekonnad, kus vaid üks vanematest on Saksamaal sündinud; selliseid perekondi, kus mõlemad oleksid Saksamaalt pärit, Tallinnas ei leidunudki. Seitsmest Saksamaal sündinud lapsest kuuel ei ole vanemad ise seal pärit, mis mõjutab keelevalikut kodus. Seega võib saksa keel olla kodukeeleks õpilastel, kes ise ei ole seal sündinud ja kellel ka üks või koguni mõlemad vanemad põlvnevad

Joonis 1. Tallinna õpilaste kodukeele oskus.

Sünnimaa	Õpilane		Emal		Isal	
Eesti	8095	97,06%	6957	83,4%	6743	80,9%
Venemaa	106	1,27%	814	9,8%	815	9,8%
Soome	31	0,37%	6	0,1%	38	0,5%
Ukraina	22	0,26%	244	2,9%	216	2,6%
Rootsi	15	0,18%	3	0,0%	15	0,2%
Valgevene	11	0,13%	60	0,7%	97	1,2%
Läti	9	0,11%	42	0,5%	37	0,4%
USA	9	0,11%	1	0,0%	5	0,1%
Saksamaa	7	0,08%	12	0,1%	20	0,2%
Aserbaidžaan	5	0,06%	21	0,3%	43	0,5%
Itaalia	3	0,04%	3	0,0%	9	0,1%
Armeenia	2	0,02%	10	0,1%	18	0,2%
Leedu	2	0,02%	20	0,2%	12	0,1%
Moldova	2	0,02%	5	0,1%	11	0,1%
Muud	21	0,25%	142	2%	261	3%
Kokku	8340	100,00%	8340	100%	8340	100%

Tabel 1. Õpilaste ja nende vanemate peamised sünniriigid.

Eestist, samas ei pruugi kodukeel olla õpilastel, kes on ise Saksamaal sündinud, kuna nende vanemad on tegelikult eestlased või venelased. Täiendav kodukeele uurimine sünnimaade lõikes näitas, et vaadeldavast 38 perekonnast kasutas vaid üks vene keelele lisaks ka saksa keelt. 25 perekonda (66%) kõneles üksnes vene keelt, mis viitab sellele, et sünniriikides kajastuv suur isade arv võib olla seotud vene(keelsete Nõukogude) sõjaväelaste teenimisega endises Saksa Demokraatlikus Vabariigis.

Lapsevanemate keelekasutus lastega suhtes annab aga hoopis teise pildi. Selgub, et kuigi ainult ühe vanema (ainult saksa keelt kasutav isa) sünniriik oli Saksamaa, kasutasid saksa keelt kokku seitse lapsevanemat, kellest kolm rääki-

sid ainult saksa keelt, kaks eesti ja saksa keelt ning kaks saksa ja vene keelt. Seega ei määra õpilase sünniriik ära tema kodukeelt. Kuna saksa keele kasutajateks olid ka Eestis sündinud lapsevanemad, võib öelda, et tegemist on võõrkeeleõppe ja saksa keele kõrge prestiižiga, mis paneb vanemaid saksa keelt kodus kasutama. Vaid üksikjuhtudel võime rääkida saksa keelest kui tegelikult kodukeelest Tallinna õpilaste seas.

Õpilaste kodukeeled

Vastavalt 2000. a rahvaloenduse andmetele on Eestis 142 etnilise rühma esindajaid, kes kõnelevad 109 emakeelt, sh eesti keelt. Vastavalt AS Andmevara 2003 andmetele on Eesti õpilaste emakeeleks 30 kodukeelt, s.o 28%

kõikidest Eestis kõneldavatest emakeeltest. Meie uurimuses kõnelesid Tallinna eesti ja vene koolide 2.–5. klassi õpilased kodus 22 keelt, mis moodustab 20% statistikaameti andmete järgi Eestis kõneldavate keelte koguarvust. Lisaks märkisid kaks õpilast kodukeelena ära ka viipekeele. Peamiselt kõneldakse eesti ja vene keelt. Eesti keelt ainsa kodukeelena kõneles 4575 õpilast ehk 55% õpilastest, mõnele teisele keelele lisaks kõneleb kodus eesti keelt veel 412 õpilast (4,9%). Ainult vene keelt kõneleb kodus 39,6% õpilastest (3299) ja lisaks mõnele teisele keelele kasutab vene keelt veel 385 õpilast (4,6%).

Mõnda muud keelt peale eesti ja vene keele räägib kodus kokku 2% (134) õpilastest. Tegelik eri keelte kasutus kodus on suurem kui kodukeele andmetes märgitud. Peale tabelis 2 loetletud 12 enamkasutatava keele on kodukeeleteks veel valgevene, hispaania, prantsuse, rumeenia, türgi, baškiiri, grusia, heebre, korea, ungari, setu, araabia, hiina, horvaadi, korea, portugali ja viipekeel.

Inglise keele domineerimine

Tabelit 2 vaadates torkab kõigepealt silma inglise keele domineerimine koduse keelena, samale nähtusele juhtisid oma uuringus tähelepanu ka Rootsi ja Hollandi teadlased. 52 õpilastest 3 kasutas inglise keelt ainsa kodukeelena, 35 kasutas eesti ja inglise keelt, 7 vene ja inglise keelt ning 6 eesti, vene ja inglise keelt. Lapsevanemate keelekasutuse uurimine aga näitas, et tegelikult oli kodus inglise keele kasutajate arv veelgi suurem, kuna paljudel juhtudel ei märkinud lapsed kodukeeleks keelt, mida nad isaga räägivad. Kodus kasutas õpilasega suhtes inglise keelt kokku 113 lapsevanemat, ainult inglise keelt rääkis 31 lapsevanemat, 43 kasutas eesti ja inglise keelt, 6 eesti, vene ja inglise keelt ning 33 vene ja inglise keelt. Inglise keelt mõlema lapsevanema poolt ainsa kodukeelena kõnelevate õpilaste vanemad olid sündinud Eestis, nad ise aga Eestis, Kanadas ja Rootsis, mis viitab sellele, et kaks perekonda on lapse sündimise ajal välismaal elanud.

Kuna inglise keelt ainsa keelena kõnelevate vanemate seas domineeris eriti tugevalt isade keelekasutus, võib selline inglise keele väljajätmine kodukeelest olla osaliselt seotud sellega, et väl-

jaspool Eestit sündinud isa ei viibi alaliselt perekonna juures. Lastega inglise keelit ainsa keelena kõnelevaid isasid oli 28 ja nad pärinesid Rootsist (6), Inglismaalt (4), Eestist (3), Saksamaalt (2), Aafrikast (2), Pakistanist (2), Austraaliast (1), Ameerikast (1), Egiptusest (1), Hollandist (1), Iirimaa (1), Itaaliast (1), Soomest (1) ning veel eraldi märgitud Šoti-maalt (1). Kuna loetelus esineb ka Eesti, võib oletada, et mõnel juhul on tegemist võõrkeelega, mis ei ole tegelik emakeel.

Väljaspool Eestit sündinud inglise keelit teise keelena kõnelevate lapsevanemate päritolumaaks olid Filipiinid, Inglismaa, Rootsi, Poola, Läti, Saksamaa, Aserbaidžaan, Valgevene, Venemaa, Ukraina ja Usbekistan. Siiski ei ole inglise keele kasutuse ainus põhjus sünniriik ja lapsevanemate emakeel, mida näitab juba ka see, et vanemad ise kasutavad suhtlemisel kahte keelt. Näiteks kõigil üheksal USA-s sündinud lapsel oli kodukeeleks eesti keel, ühel lapsel oli ka isa ja teisel ema USA-s sündinud, kuid nendega suhtlemisel kasutati eesti ja vene keelt. Koduses suhtluses inglise keelt teise keelena kasutavate lapsevanemate seas on tegelikult 76% emadest ja 70% isadest sündinud Eestis. Kuna valdavalt on inglise keele kasutajad õpilased, kes ise ja kelle vanemad on Eestis sündinud, võib siit teha samasugused järeldused, nagu seda on tehtud ka Hollandis ja Rootsis, et küsimus ei ole mitte niivõrd vanemate ja õpilase päritolus kui võrd inglise keele prestiižis. Inglise keele kõrge staatuse tõttu hakatakse seda kodus kasutama niipea, kui lapsed on hakanud seda õppima. Kuna keelekasutuse intensiivsust ei mõõdetud, ei saa me teada, kui palju seda üldse kodus kasutatakse, kuid igal juhul ei ole see enamjaolt seotud laste päritolu ja vanemate emakeelega.

Huvitavaid andmeid pakub endistest NSV Liidu maadest pärit õpilaste kodukeelte uurimine, kus Nõukogude ajal valdav osa inimestest assimileerus venekeelses kogukonda ja kasutas vene keelt ka kodukeelena. Praegu on need rahvusühmad Eestis täienenud uute immigrantidega, kes on sageli juba üles kasvanud iseseisvates riikides, kus ametliku keeleks on nende emakeel, mitte enam vene keel (nt ukrainlased, aserbaidžaanid). Varasemad uuringud (Rannut 2005) on näidanud, et ka Eestis

NSV Liidu ajal sisseerännanud rahvusühmade esindajad on hakanud väärtustama oma keelt ja kultuuri isegi siis, kui nende maa on endiselt Venemaa koosseisus (nt tatarlased) ning kasutavad seda võimalusel ka kodukeelena. Seega on märgata ka muutusi kodukeele kasutuses.

Ukrainlased, aserbaidžaanid

Ukrainlased moodustavad Eestis suuruselt kolmanda etnilise rühma, meie uurimuses on Ukrainas sündinud 460 lapsevanemat ja 22 õpilast. Ukraina päritolu õpilasi, kelle üks või mõlemad vanemad on sündinud Ukrainas, on kokku 424. Samas on ukraina keelt kodukeelena kõnelevaid õpilasi vaid 12, lapsevanemaid aga kokku 34 (13 ema ja 21 isa). Seega räägib 460 Ukrainas sündinud lapsevanemast vaid 7% kodus ukraina keelt, mis näitab märkimisväärtset keelekadu esimese põlve immigrantide seas või ülekaalukat väljarännet just Ukraina venekeelsetest piirkondadest. Samast keelekadu ei täheldatud isegi statistikaameti (2001) andmetes, mille järgi Eestis elas 2001. aastal 29 012 ukrainlast, kellest rääkis ukraina keelt 11 923 (41%), vene keelt 164 86 (57%) ja eesti keelt 144 (0,5%). Kõige rohkem kasutatakse ukraina päritolu perekondades vene keelt, millel tugev seos segaabielludega. 89% perekondadest on segaabiellud, kus ainult üks lapsevanematest on sündinud Ukrainas. Seetõttu räägitakse nendes peredes ka valdavalt vene keelt (86%). Kuid ka sellistes perekondades domineeris vene keel, kus mõlemad lapsevanemad olid Ukrainas sündinud.

Kui võrrelda põlvkondadevahelist keelekasutust, võib märgata, et ukraina keele kasutus väheneb põlvest põlve. Vanavanematest kasutas üle 80% suheldes ainult vene keelt, mis näitab, et keelekadu on toimunud juba varasemas põlvkonnas. Seega keele dominantsiooni seisukohalt ukrainlasi hinnates võib öelda, et nende keel on hääbunud ja vajab nii suure rühma puhul kindlasti kodukeele õpperühmi või -klasse, et seda elustada ja takistada jätkuvalt toimuvat endistest NSV Liidu maadest sisseerännanute venestamist.

Teine huvitav rühm on aserbaidžaanid, kes statistikaameti andmeil (2001) ei moodusta Eestis eriti suurt rühma, kuid on säilitanud oma keele tunduvalt

Jrk	Kodukeel	Peamine suhtluskeel kodus	Emaga	Isaga	Lapsevanemad kokku
1.	Inglise	52	39	74	113
2.	Aserbaidžaan	16	14	16	30
3.	Ukraina	12	13	21	34
4.	Soomes	10	4	27	31
5.	Armeenia	7	5	7	12
6.	Itaalia	6	4	8	12
7.	Leedu	5	6	3	9
8.	Läti	5	3	4	7
9.	Tatari	4	4	2	6
10.	Poola	3	3	1	4
11.	Rootsi	2	5	5	5
12.	Saksa	2	2	5	7

Tabel 2. Tallinna eesti ja vene koolide õpilaste muud kodukeeled.

paremini kui ukrainlased. Antud vanuserühmas on Tallinnas 5 õpilast ja 43 lapsevanemat, kes on Aserbaidžaanis sündinud, kuid kodukeele tabelis on nad paremini esindatud kui ukrainlased ja on eesti, vene ja inglise keele järel neljandal kohal. Perekondi, kus üks või mõlemad lapsevanemad on Aserbaidžaanist pärit, on Tallinnas selles vanuserühmas kokku 41, seega kümme korda vähem kui ukrainlasi, siiski on nad oma emakeelt suutnud lausa suurusjärgu võrra paremini säilitada. 43 lapsevanemast 30 kasutab koduses suhtluses aserbaidžaanid keelt. Aserbaidžaanid keelt kõneleb esimese keelena 10% ja teise keelena lisaks veel 17% perekondadest. Ainult aserbaidžaanid keel on kodukeeleks vaid neile õpilastele, kelle mõlemad vanemad on Aserbaidžaanis sündinud ning enamjaolt on siis ka lapsed ise seal sündinud. Seega on siin tegemist uute immigrantidega, kes väärtustavad oma emakeelt. Siiski domineerib ka siin vene keel, mida kasutab peamiselt segaperekondade puhul ainsa kodukeelena 61% õpilastest ja teise kodukeelena 27% õpilastest. Eesti keelt kasutab esimese keelena 5% ja teise keelena 7% õpilastest, see seostub eelkõige eesti kooli valikuga.

Euroopa Liidu maad

Võrreldes endise NSV Liiduga saame Euroopa Liidu maadest pärit õpilasi uurides täiesti erineva pildi. Jättes välja maad, kus laste sünnimaa seostub peamiselt vanemate töökoha või reismise ja mitte rahvusega (nt eespool vaadeldud sakslased), võib öelda, et see rühm säilitab oma emakeelt juba tunduvalt paremini. Näiteks lapsed, kes on ise sündinud või kelle vanemad on sündinud Ita-

lias, kõnelevad kõik vähemalt ühe koduse keelena itaalia keelt. Kokku on 3 õpilast sündinud Itaalias, nende mõlemad vanemad on samuti Itaaliast pärit ning nende ainus kodukeel nii vanemate, õdede-vendade kui ka vanavanematega suheldes on itaalia keel. Eestis sündinud lapsi on 6, kelle isa on sündinud Itaalias, kolmes perekonnas on ühe koduse keelena kasutusel itaalia keel (kaks perekonda eesti ja itaalia, üks vene ja itaalia), kahel juhul on kodune keel üksnes eesti ja ühel juhul üksnes vene keel. Sellise keelevaliku põhjused ilmnevad tavaliselt vanavanematega kasutatava suhtluse uurimisel, sest Itaaliast pärit isa ei pruugi olla itaallane. Kuna Itaalias on sündinud eranditult just laste isad, vaatame Eestis sündinud kakskeelsete õpilaste keelekasutust isa ja isapoolsete vanavanemate ning õdede ja vendadega suheldes. Kuigi kõik õpilased (kokku 6) räägivad oma isaga itaalia keeles, on see kodukeele märkimiselt mõnes perekonnas välja jäetud, kuna koduse keelena tundub domineerivat neil juhul eesti keel, mida kasutatakse õdede-vendadega, ühel juhul vene keel ja ühel juhul inglise keel, mida vanemad ilmselt omavahelises suhtluses kasutavad.

4 õpilast kõneles ka isapoolsete vanavanematega suheldes itaalia keelt, 1 kasutas vene ja 1 inglise keelt. Seetõttu võib keeledominantsiooni vaatenurgast hinnates öelda, et itaalia päritolu õpilased säilitavad suhteliselt hästi oma kodukeelt isegi siis, kui seda neile koolis ei õpetata. Seda, et itaallased hästi keelt säilitavad ja järelkult ka väärtustavad, võib öelda nende keeleliste osaoskuste hinnangu põhjal.

Kodukeele oskus

Vaatame alljärgnevalt eespool käsitletud kodukeelerühmade keelepädevust, võrreldes õpilaste kodukeelest arusaamise, kõnelemise, kirjutamise ja lugemise ulatust. Reeglina on emakeelte puhul, mis ei ole kooli õppekeel, immigrandite suulised oskused (arusaamine, kõnelemine) paremad kui kirjalikud (lugemine, kirjutamine), mis võivad mõnel juhul täiesti puududa. Näiteks ukraina ja aserbaidžaanide keelt kodukeelena kõnelevad rühmad on hinnanud oma keeleoskust lugemises ja kirjutamises madalamaks kui arusaamises ja kõnelemises (vt joonist). Sama tähelepaneku võib te-

ha ka soome keelt kõnelevat rühma vaadates. See on seotud suulise keelekasutusega kodus ning kodukeele õppepuudumisega koolis või koolivälises tegevuses. Samuti on märganud Hollandi ja Rootsi uurijad (vt 2) langevat tendentsi arusaamise, kõnelemise, lugemise ja kirjutamise puhul. Lugemis- ja kirjutamisoskus sõltub eelkõige sellest, kas kodukeelt kasutatakse koolis õppekeele või õppeainena või üldse mitte, kuid teisalt ka sellest, kuidas emakeelt kodus väärtustatakse. Esimesel juhul avaldub see näiteks inglise keele rühmas, mida koolis õpetatakse ja kus seetõttu ei ole märgatavat erinevust keeleliste osaoskuste vahel. Teisalt on itaallaste keeleoskus igas osaoskuses peaaegu 100%, kirjutamisoskus veidi madalam. See näitab, et emakeeles lugemisele ja kirjutamisele pannakse rõhku isegi siis, kui seda lastele koolis ei õpetata. Kirjaoskusele on keele säilitamisel tähtis roll, mistõttu lugemis- ja kirjutamisoskust ei tohiks alahinnata ka kodukeele puhul. Emakeeles lugemis- ja kirjutamisoskusele on positiivne mõju teises keeles kirjaoskuse omandamisele. Ei tohiks unustada ka emakeele toetamise mõju õpilase positiivse enesehinnangu kujunemisele. Seega tuleks piisava õpilaste arvu korral luua tugiõpperühmi ka kodukeele arendamiseks ning integreerida õpilaste kodukeeli klassi lugemis- ja kirjutamistevõttes.

Kokkuvõtteks

Käesolev uurimus võimaldab minna meie tuttavast kahe domineeriva keelerühmaga harjumuspärasest ühiskonnapiildist süvitsi märkamatuks jäävate etniliste rühmade ja keelte juurde, jälgida nende arengut ja kaardistada muutusi. Eesti ühiskonna kartus immigratsiooni ees ei ole ilmselt põhjendatud. Immigratsiooni ulatuse poolest ei erine Eesti enamikust Euroopa riikidest. Samuti ei määra süniriik kasutatavat keelt, vaid see kujuneb mitme muu faktori mõjul.

Eesti põhiprobleemiks on hoopis ebaõnnestunud integratsioonipoliitika, mille näiteks on eestikeelsete sõprade puudumine enamikul vene õpilastel. See aga ei ole meie artikli teema, selleks on hoopis ühiskonnas nähtamatuks jäävad väikesed keeled ja nende saatuse. Saatuse ise on aga kurb: isegi Tallinnas, Eesti kõige keelerikkamas linnas on põhikoolivanuses laste keelekeskkonnas neist

järele vaid iga viies. Keelerühma suurus ei ole konkreetselt keele elujõulisuse mõõt, siin on olulisteks mõjuriteks veel keele staatus, segaabiellud jmt. Just keele staatus, mis väikeste keelerühmade puhul avaldub ennekõike nende endi keele väärtustamisel, annab meile kont-rastse pildi endise NSV Liidu ja praeguse ELi keelte vahel. Kui esimeste puhul domineeris assimilatsioon vene keelde, mis senini veel osaliselt Eesti vene koolides jätkub, siis ELi keeli väärtustavad nende kõnelejad ise, sealhulgas kirjaoskust vastavas keeles. Need keeled on populaarsed ka teiste hulgas: näiteks itaalia keelt tahtis õppida ligi 300 õpilast, võrreldes 76 ukraina keele ja 7 aserbaidžaanide keele õpikumulisega.

Samas tuleb märkida ka rühmasiseid erinevusi (vrd ukrainlased ja aserbaidžaanid) ning taasiseseisvumise järel tekkinud üldtendri oma keele järjest suurema väärtustamise suunas, mis on muide seotud parema eesti keele oskusega. Üle mõlema rühma on aga hakanud lautama inglise keelt, mis on kujunenud ühiseks keeleks nii erikeelsetes peredes kui ka Eestis elavates ükskeelsetes peredes. Küsimus ei ole siin mitte niivõrd vanemate ja õpilase päritolus kui niivõrd inglise keele prestiižis. Hariduskorraldajatel on nende andmete toel veel tööd küllaga: integratsioonivaade ja jätkuva venestamise kõrvaldamisel ootavad toetust ka väikekeeled ja nende kõnelejad. See on osa keeleõppepoliitika, millest enam ei saa mööda vaadata.

Kirjandus

1. Extra, G., Yagmur, K. (eds.). Urban Multilingualism in Europe. Immigrant minority languages at home and school. Clevedon: Multilingual Matters, 2004.
2. Extra, G., Nygren-Junkin, L. Multilingualism in Göteborg. The status of immigrant minority languages at home and at school. Amsterdam: European Cultural Foundation, 2003.